
Kuruluşunun 7.Yıldönümünde: EĞİT-DER ve KAMU EMEKÇİLERİ SENDİKALARI(*)

Kuruluşlarının üzerinden geçen en azından 4 yıllık bir süreyi geride bırakan kamu emekçileri sendikaları, bu süre içinde demokratik toplumsal muhalefetin önemli dinamiklerinden biri olarak boy gösterdiler. Bir başka yönüyle onlar, sendikal haklar temelindeki savaşlarıyla, var olan üretim ilişkilerini ve bu ilişkilerin siyasal, entelektüel ve moral sonuçlarını korumaya, daha da kötüleştirmeye ve pekiştirmeye kararlı kesimler için yetişmesi, aşılması zor güçlerden biri olduklarını kanıtladılar. Öyle ki; yaşamın içinde sendika hakkından öte toplu sözleşme ve grev haklarını bile kullandıkları halde, toplumun kurulu düzeninden yana kesimleri ve onların sözcüleri, ne denli gülünç olduklarının bile farkına varamadan tarihin gerisinden o cılız ve acınası sesleriyle “memurlara sendika hakkı” tanınacağını söylemek zorunda kaldılar ve yine tam bir aymazlıkla, hâlâ da, aşağı yukarı ancak bunu söyleyebiliyorlar...

- **EĞİT-DER'i Anlamak...**

Kamu emekçilerinin sendikal haklar savaşımını bugünkü aşamasına ulaştıran sürecin yakın geçmişinde EĞİT-DER'in önemli bir yer

* Bu yazıda, genellikle kullanılan “Kamu Çalışanları Sendikaları” ya da “Memur Sendikaları” deyimleri yerine “Kamu Emekçileri Sendikaları” deyimi yeğlenmiştir.

tuttuğunu kamu emekçileri sendikalarının sayıları yüzbinlere varan yönetici ve üyelerinden bilmem ne kadarı bilebilir ve anımsayabilir...

Yarınlarda sağlıklı adımlarla ilerleyebilmenin, bugünlere getiren süreci bilmekten geçtiği anımsanırsa, bir tarihte en temel işlevi sendikal haklar savaşımı olan EĞİT-DER'i anlatmaya ve de anlamaya çalışmak, sendikal haklar savaşımçıların görevlerinden olsa gerektir.

Kuşkusuz ki EĞİT-DER'in bir gazete ya da dergi boyutunu aşan kimliğini burada ayrıntılarıyla verebilme olanağı yoktur. Onu ancak satırbaşlarıyla anımsatabilmek için söylenebilecekler şunlar olabilir:

Başta Parlamento olmak üzere "demokrasi"nin tüm kurum ve kuruluşlarını kapatan ya da işlevsiz kılan 12 Eylül askersel darbesi, DİSK'le birlikte TÖB-DER'in de üzerine daha bir hışımla saldırdı. Kapatılan TÖB-DER'in yöneticilerinden büyük bir bölümü, kayıplar da vererek askersel dikta rejiminin işkencehaneleri ve hapishanelerinden geçirildiler. Öteki bir bölümü ise yurt dışında yaşamak zorunda bırakıldılar.

Böylelikle, eğitim emekçilerinin yüz yıla yaklaşan örgütlü savaşımına son verilmiş oldu.

• *8 Yıl Aradan Sonra Yeniden...*

1982 Anayasası çerçevesinde oluşturulup 7 Ekim 1983 tarihinde yürürlüğe sokulan Dernekler Yasası ile Yargıçlar, "mülki idare amirleri, *Türk Silahlı Kuvvetleri* ve *özel kolluk kuvvetleri mensupları*" dışında, kamu görevlilerinden yalnızca eğitim emekçilerine dernek kurma ve kurulu derneklere üye olma yasağı getirildi.¹

Eğitim emekçilerinin, kendilerini bu yasak duvarını aşmakla yükümlü sayan örgüt önderleri, "öğretmenlerin *çağdaş örgütlenme modellerine*

1 Aynı Yasa ve aynı yasaklar halen de yürürlüktedir.

uygun olarak örgütlenmelerine destek vermek amacıyla,² Nisan 1986'da abece'yi çıkarmaya başladılar. Arkasından (yaklaşık 2 yıl sonra ve biraz da gecikerek) EĞİT-DER'i kurdular.

Söz konusu yasaklar nedeniyle, mesleksel görevlerini sürdüren eğitim emekçileri, EĞİT-DER'in kurucusu ve üyesi olamazlardı. Resmiyette bu işi, bu nedenle, emekli öğretmenlerle 12 Eylül Yönetimi'nce işine son verilenler arasından yasaklı olmayan öğretmenler üstlendi ve onların yüzlercesi "kurucu" olmak isteminde bulundu. Ancak, resmi işlemlerin kuruluşu daha da geciktirmemesi için kuruculuk görevi 7 kişiye verildi. TÖS, İLK-SEN ve TÖB-DER'in Türkiye'de ve Ankara'da bulunan genel başkanlarıyla Türkiye öğretmen hareketinin geçen dönemindeki iç dengelerini tamamlayan öteki öğretmenlerden oluşan bu 7 kişi, 16 Şubat 1988'de EĞİT-DER'i kurdular; 12 Eylül rejimine karşı, TÖB-DER Davası'nda olduğu gibi şimdi de tek bir yürek gibi durmayı başardılar. Böylelikle; 8 yıl aradan sonra, "çalışan öğretmenlerimizin örgütlenme haklarının yeniden kazanılması, özellikle de sendikalaşmaları yolunda demokratik olanakları sonuna dek kullanmak üzere örgütlü savaşıma" yeniden adım attılar.³

- *Hangi Yasal Dayanakla...*

Hizmetlisinden öğretmenine, yöneticisine değil, çalışan ve fakat üyesi olamayan eğitim emekçilerinin sendikal hakları için savaşım verme yetkisi ve işlevini EĞİT-DER hangi yasal dayanağa göre ve nasıl yerine getirecekti?..

Bunun için doğal olarak Tüzüğün "AMAÇ" maddesine dayanılması zorunluymuştu. Bu maddeye göre EĞİT-DER'in amacı, "üyelerinin ortak

² abece, Nisan 1986, Sayı 1.

³ Feyzullah Ertuğrul/ Eğitimcilerin Örgütlenmesine Doğru (abecce, Aralık 1987, Sayı 21.)

sosyal, hukuki, ekonomik, dinlenme, kültürel ve mesleki ihtiyaçlarını karşılamak”tı. (Md. 2).

EĞİT-DER'in kurucusu ve üyesi eğitim emekçileri, halen meslekte çalışıyor olmasalar bile eğitim mesleğindendiler ve eğitim sisteminin doğurduğu sorunların çözümü, onlar için de mesleksel bir gereksinimdi. EĞİT-DER'e göre, eğitim düzeninin tüm alanları ve düzeylerinde yaşanan eğitim (meslek) sorunları gerçekten ülke yararına çözülecekse, çözüm sürecine, çalışan eğitim emekçileri örgütlü güçleriyle etkin olarak katılmalıydılar. Örgütlü gücün en etkin aracıysa, “dernek” değil, “grevli toplusözleşmeli sendika”ydı. Çünkü çalışan eğitim emekçilerinin karnı tok, sırtı pek olmadıkça, eğitim mesleğinden beklenen sonuç alınmazdı ve onlara bunun için de grevli, toplusözleşmeli sendika hakkı gerekiyordu.

- *Fahri Üyelik Yoluyla...*

EĞİT-DER'in sendikal haklar için savaşmaları, asıl çalışan ve sendikaya gereksinimi olan eğitim emekçilerine dayanmalıydı. Ve de bu savaşım, onların dinamizmi olmadan, utkuyla sonuçlandırılmazdı. Öyleyse onlara EĞİT-DER'e üyelik yolunu açmanın bir yöntemini bulmak, yaratmak gerekiyordu. Bunun için Dernekler Yasası'nın 18'nci Maddesi'ne dayanmaktan başka bir yol yoktu. Bu maddenin son fıkrasına göre, çalışan eğitim emekçileri, oy hakkına sahip olmamak koşuluyla EĞİT-DER'e “fahri üye” olabileceklerdi.

Çalışan eğitim emekçileri, EĞİT-DER'in sendikal haklar savaşımına, işte bu yoldan geçerek yığınlar halinde sahip çıktılar. Sendika girişim aşamasına yaklaşıldığında 80 şubeye, 5 bin “asil üye”ye ulaşan EĞİT-DER'in “fahri üye” sayısı yaklaşık 25 bindi ve tıpkı “asil üye”ler gibi “fahri üye”ler de kendilerini aylık ödenti vermekle yükümlü kılmışlardı.

*“Fahri üye”*liğin kimi simgesel kişilere verilen bir san(unvan) olduğu ve en çok fahri üyesi bulunan örgütlerde bile fahri üye sayısının birkaç kişiyi geçmediği düşünülürse, EĞİT-DER’de yaşanan bu gerçekliğin belki de dünyada bir benzeri bulunmayan ilginç ve özgün bir olguyu simgelediği söylenebilirdi.

Bir süre sonra EĞİT-DER, fahri üyeliğin asli üyeliğe dönüştürülmesi girişimlerine de yöneldi. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı’na, 1984 tarihli Genelge’sine uyarak tüm eğitim emekçilerine EĞİT-DER’e üyelik yolunun açık olduğunu açıklamaya çağırdı. Ama Bakanlık böyle bir açıklamaya yanaşmayınca, yığınsal bir çıkışla, asli üyeliğe geçişin hazırlıklarına yöneldi. Ancak uzayan bu sürecin yanı sıra sendikal haklar savaşımı girişim aşamasına doğru hızlandırıldığından “asil üyelik” çabalarına son verildi ve *“öğretmenlerimiz daha EĞİT-DER üyesi bile olmadan EĞİT-SEN üyesi olacaklardır ve sendikal yaşam yalnız eğitim işkolunda değil, kamu kesiminin diğer bütün alanlarında yükselecektir”* denildi.⁴

- Bir İlk Adım...

EĞİT-DER, sendikal haklar savaşımına ilk somut adımını, *“memurların, özellikle eğitim emekçilerinin sendikalaşması”* konusunda yasal olanakları araştırmak, çözüm önerileri hazırlamak üzere aralarında TÜRK-İŞ temsilcilerinin de bulunduğu bir uzmanlar grubu oluşturmakla adım atmış oldu. Bu grup tarafından hazırlanan, EĞİT-DER yönetimince benimsenen ve tam metni ancak *abece*’nin Haziran 1990 tarihli 51. sayısında yayınlanabilen 27 Ocak 1989 tarihli bu inceleme raporu,⁵ gerçekten EĞİT-DER’in sendikal haklar yolundaki savaşımının ilk dayanağıdır. Bu çalışmanın ardından 4 Şubat 1989 tarihinde I. Olağan Genel

⁴ *abece*, Ocak 1990. Sayı 46. Şubat 1990. Sayı 47.

⁵ Söz konusu rapor EKLER bölümündedir.

Kurulu'nu tamamlayan EĞİT-DER, sendikal haklar savaşıyla ilgili olarak çok yönlü bir çalışmaya koyulmuştur. Siyasal partilerle, işçi sendikaları ve meslek kuruluşlarıyla sürekli bir biçimde diyalog içinde olmuş, sendikal haklar savaşımını genel kamuoyunun, özellikle de öğretmen kamuoyunun gündeminde sürekli olarak tutmayı başarmıştır. EĞİT-DER'in 3-4 Haziran 1989, 26 Ağustos 1989 tarihlerinde yapılan şube başkanları toplantıları, baştan sona sendikal haklarla ilgili sorunların tartışılması, çözümleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

- *Sendikal Haklar Kurultayı...*

EĞİT-DER, bu ve benzeri çabalarına bir de *Sendikal Haklar Kurultayı'nın* hazırlık çalışmalarını eklemiştir. Bu uluslararası Kurultay, 22,23,24 Eylül 1989 günlerinde, Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Kurultay'a *Federal Almanya, Hollanda, Fransa, İngiltere, İsveç, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve ABD* öğretmen sendikaları, temsilcileriyle, çalışan eğitim emekçilerinin, işçi sendikaları, meslek kuruluşları, demokratik kitle örgütleri gibi kardeş kuruluşların temsilcileri, ilgili bilim insanları ve uzmanlar, siyasal parti genel başkanları ya da temsilcileri, etkin bir biçimde katılmışlardır. 3 gün boyunca Kurultay, Ankara'dan, yurduñ dört bucağından gelen eğitim emekçileriyle, öteki kamu emekçileri tarafından, ilgiyle, coşkuyla izlenmiş, uzun süre Türkiye kamuoyunun gündeminden düşmemiştir. Sendikal haklar savaşımlı Sendikal Haklar Kurultayı ile, yükselişinin en yüksek düzeyine ulaşmış, farkedilir bir biçimde meşruluk ve yaygınlık kazanmıştır. Kamu kesiminin öteki işkollarında çalışanların ve Türkiye kamuoyunun gözünde EĞİT-DER, bu Kurultay ile, sendikal haklar savaşımını simgelemeye daha da yaraşır olmuştur.

Genel başkan, bu tarihsel Kurultay'ı açış konuşmasında, özellikle siyasal partilerin temsilcilerini "*nesnel dünyanın önlenemez yasalarının önünü tıkamada kullanılan miadını doldurmuş yasaları kaldırmaya*" çağırılmış,

“Kurultay’ın sendikal haklar savaşımına kazandıracığı ivmenin⁶ daha da ötesine geçebilmek için”, “sendika girişim kurulu” ve “Sendika Girişimi Dayanışma Kurulu” oluşturulması önerisinde bulunmuştur.⁶

Bunun üzerine, Kurultay’da, bu önerinin desteklendiğine, eğitim emekçileri de içinde olmak üzere, tüm sendikasız kamu görevlilerine grevli, toplusözleşmeli sendika hakkı tanınması gerektiğine ilişkin bir imza kampanyası başlatılmış, başta parti genel başkanları ve temsilcileri olmak üzere Kurultay’a katılan herkesin imzasıyla desteklediği bu kampanya daha sonra yurt çapında sürdürülmüştür.

Sendikal Haklar Kurultay’ının bir başka sonucu olarak, Türkiye eğitim emekçileri hareketinin uluslararası ilişkilerinde de bir sıçramaya tanık olunmuştur.

Ayrıca, 12 Eylül darbesinin ardından yurt dışına çıkan ve Avrupa ülkelerinde yaşamak zorunda kalan TÖB-DER yöneticileri ve üyeleriyle sürekli bir biçimde dayanışma içinde olunmuş, sendikal haklar savaşımının başarısında onların maddi ve manevi desteğinin de önemli bir katkısı olmuştur.

- *Sendikal Haklar İçin Öğretmenler Günü...*

EĞİT-DER, gerek öğretmen kamuoyunun ve gerekse genel kamuoyunun dikkatlerini kamu emekçilerinin sendikal hakları üzerine yoğunlaştırmanın bir başka yöntemi olarak 1989 yılının 24 Kasım’ında, “Öğretmenler Günü”nü, “Sendikal Haklar İçin Öğretmenler Günü”ne dönüştürmüş, yurdun dört bir yanında, geleneksel ve resmi “Öğretmenler Günü” törenlerinin karşısına, “grevli, toplusözleşmeli sendika hakkı” istemlerini yükselten törenlerle, şölenlerle çıkmıştır.

⁶ abece, Ekim 1989, Sayı 43.

• *Sendikal Dayanışma Hareketi...*

1989 Aralık ayı ve de Ocak ayının ilk yarısı, sendikal haklar savaşımının yeni bir evresinde, *sendika girişimine hazırlık sürecinde yapılması gereken işlerin tartışılması ve belirlenmesi amacıyla yurt çapında düzenlenen bölge toplantılarıyla geçmiştir.*⁷

Bunların yanı sıra, kardeş kuruluşlarla bir *Sendikal Dayanışma Hareketi* oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürütülmüştür.⁸ ve 13 Ocak 1990'da toplanan, tek gündem maddesi "*sendika girişimi*" olan 3. Şube Başkanları Toplantısı'nda sendika girişim sürecinin gerektirdiği somut adımlar tartışılmıştır. Genel Başkan'ın toplantıyı açış konuşmasında⁹ yer alan ve tartışmaya açılan bu adımlardan kimileri şunlardı:

-Kamu sektörünün öteki işkollarında çalışan sendikasız emekçilerin örgütleri olan meslek kuruluşları ve demokratik kitle örgütlerinin genel merkezleriyle Ankara'da merkezi düzeyde oluşturulan *Sendikal Dayanışma Hareketi*,¹⁰ alt birimler halinde il ve ilçelerde de oluşturulmalı, Sendikal Dayanışma Komiteleri'nce yönetilmeliydi.

7 Feyzullah Ertuğrul/Yeni Bir Döneme Açılırken. *abece*, Aralık 1989. Sayı 45. (Tartışmaya açılan konulardan bir bölümü için bakılabilir).

8 *abece*, EĞİT-DER'den. Ocak 1990, Sayı 46.

9 *abece*, Şubat 1990, Sayı 47.

10 Bu hareketi oluşturan kuruluşlar şunlardı: EĞİT-DER, Denetim Elemanları Derneği (DENET-DE), Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB), Mülkiyeliler Birliği, Türk Tabipler Birliği (TTB)'nden, Türk Dişhekimleri Birliği, Türk Hemşireler Derneği ve Teknik Sağlık Memurları Derneği'nden oluşan Sağlık Kuruluşları Temsilciliği, Öğretim Üyeleri Derneği, Türkiye Ziraatçılar Derneği, Belediye çalışanları Derneği, Devlet Demiryolları Memurları Derneği, Devlet Demiryolları Faal Memurları Derneği, Veteriner Sağlık Teknisyenleri Derneği, Veteriner Hekimler Derneği, Türk İdareciler Derneği.

-Kurulacak sendikanın Ankara'da genel merkezi, il ve ilçelerde de şubelerinin oluşturulmasına hazırlık olmak üzere, EĞİT-DER'in tüm şubelerinde şube yönetimlerine bağlı "Sendikal Haklar Komisyonları" kurulmalıydı.

-Sendikal haklar savaşımının girişim süreci olan bu evrede EĞİT-DER'in giderleri artacağından, gelir arttırıcı önlemler alınmalıydı.

-EĞİT-DER Merkez Yönetimi'nce hazırlanıp onaylanan *Eğitimciler Sendikası Tüzük Taslağı* ilk kez bu toplantıya sunuluyordu ve şubelerde de tartışmaya açılmalıydı.¹¹

-Sendika girişim tarihi, konuyla ilgili olarak öğretmen kamuoyunda var olan dinamizmin düzeyine, kardeş kuruluşların dayanışma ve destek için hazır olup olmadıklarına ve ülkemizdeki siyasal ortamın elverip elvermediğine göre belirlenmeliydi.

• *Sendikal Dayanışma Kokteyli...*

Bu sonuncu Şube Başkanları Toplantısı'ndan sonra EĞİT-DER, sendikasız kamu emekçilerinin örgütleri olan meslek odaları ve birlikleri, öteki demokratik kitle örgütleri yönetimleriyle Ankara'da yürütegeldiği *Sendikal Dayanışma Hareketi*'ni, onlarla birlikte 20 Ocak 1990 tarihinde yine Ankara'da düzenlediği *Sendikal Haklar Dayanışma Kokteyli* ile taçlandırmıştır. Kalabalık bir topluluğun katıldığı kokteylde yeni bir imza kampanyası başlatılmış, imzaya açılan ve kokteylde bulunan kamu emekçilerinin yanı sıra, işçi sendikaları, siyasal partiler, belediyeler temsilcileri, tanınmış bilim insanları, sanatçı ve gazetecilerin imzaladıkları bildiri metninde, "memur statüsünde çalışanlar adına başlatılacak sendikalaşma mücadelesi ve girişimlerine maddi ve manevi destek

11 abece, Şubat 1990. Sayı 47.

sağlamak üzere bir Sendikal Dayanışma Hareketi oluşturulmasına ve geliştirilmesine var gücümüzle katılıyoruz” denilmiştir.¹²

Böylelikle, sendika girişiminin ülke çapında ve görkemli bir biçimde desteklenmesinin koşullarını hazırlamak üzere önemli bir adım atılmıştır.

- 15 Şubat Genelgesi...

Ancak girişim sürecinin içe dönük en önemli adımı, EĞİT-DER Merkez Yönetim Kurulu'nun, bu süreçte yapılacak çalışmalara ilişkin kimi işler ve bilgileri içeren ve şube başkanlıklarına gönderilen 15 Şubat 1990 tarihli genelgesidir. Bu Genelge, esas olarak Genel Başkan'ın 13 Ocak 1990 günlü Şube Başkanları Toplantısı'nı açış konuşmasında dile getirilen ve tabandaki tartışmalardan sonra kabul gören işlere, şubelerce hemen başlanması gerektiğini vurguluyordu. Ayrıca Genel Başkan Genelge'den bir gün sonra (16 Şubat 1990 günü) EĞİT-DER'in 2. kuruluş yıldönümü toplantısında yaptığı konuşmada, Ankara'da sendika, il ve ilçelerde ise sendika şubeleri girişim kurulları oluşturulmasına, bunun için tüm şubelerde Sendikal Haklar Komisyonu kurulmasına Merkez Yönetim Kurulu'nun oybirliğiyle karar verdiğini açıklıyordu.¹³

15 Şubat Genelgesi'nde, Sendikal Haklar Dayanışma Kokteyli'ni düzenleyen kardeş kuruluşların Sendikal Dayanışma Hareketi çalışmalarını Ankara'da merkezi düzeyde sürdürdükleri bildirilmekte, EĞİT-DER şubelerinden, Sendikal Dayanışma Hareketi'nin il ve ilçelerde ivedilikle alt birimlerinin oluşturulmasında etkin rol oynamaları istenmekteydi. Yani sıra, her şubede yine ivedilikle, Sendikal Haklar Komisyonu oluşturulması, sendikal haklar savaşımını desteklemek

¹² abece, Mart 1990. Sayı 48.

¹³ abece, Mart 1990. Sayı 48.

amacıyla, sendikal dayanışma bağış kampanyası (*Sendikal Haklar Fonu*) açılması istenmekteydi. Genelgeye göre, Sendikal Haklar Komisyonu üyeleri, *Sendika Yasası*'na göre sendika kurucusu ve yöneticisi olabilecek olan fahri üyelere oluşacaktı. Genelge'de ayrıca, anılan Yasa'ya göre sendika kurucusu ve yöneticilerinde aranan koşullarla, kuruculukta uyulacak usuller de sıralanmış, Sendikal Haklar Komisyonları üyeleriyle sendika kuruculuğuna hazır duruma gelen öteki kişilerin listelerinin kısa zamanda Genel Merkez'e gönderilmesi istenmiş ve Sendikal Haklar Komisyonlarının oluşturulmasına, işlevlerine ilişkin açıklamalarda bulunulmuştu. Genelge ile *Sendikal Haklar Fonu*'nun işleyiş biçimi de açıklanmış, şube yönetimlerinden, çalışmaların bundan böyle bu Genelge'de belirtilen etkinlikler üzerinde yoğunlaştırılması istenmişti.

15 Şubat Genelgesi ile birlikte tüm şubelerde *sendika girişiminin örgütlenmesine* yönelik olarak yoğun bir çalışmaya geçildi. Şubeler: kısa sürede, sendika kurucusu ve üyesi olmak isteyen, hemen hepsi de EĞİT-DER'in fahri üyesi olan ve gerekli belgeleri tamamlayan eğitim emekçilerinin başvurularını kabul ederek Genel Merkez'e bildirdiler. Kuşkusuz en önemli ve öncelikli olanı Ankara Şubesi'ne yapılan başvurulardı. Çünkü önce Ankara Valiliği'ne sendika başvurusu yapılacak, il ve ilçe örgütlerinin (şubelerin) kuruluşu ise, sendika tüzel kişilik kazandıktan sonra gerçekleştirilecekti.

Ankara'da, başvuru için Şube yönetimince tanınan sürenin bitim tarihi olan 23 Mart 1990 gününe değin, kuruculuk başvurusunda bulunanların sayısı 29'du.

- *Beklenmeyen Bir Gelişme...*

Artık beklenen gün gelip çatmak üzereydi...

Bir eşgüdüm hareketi olan *Sendikal Dayanışma Hareketi*'nin daha önce yaptığı durum değerlendirmesinde, ilk başvurunun eğitim işkolunda

yapılmasına karar verilmişti. Çünkü sendika girişim aşamasına, EĞİT-DER'in çabalarıyla önce eğitim işkolunda gelinmişti. EĞİT-DER, sendika girişiminin maddi ve manevi olarak, ulusal ve uluslararası düzeylerde desteklenmesine yetecek boyutlarda bir donanıma sahipti. Ayrıca eğitim emekçileri, uzun bir geçmişe dayanan örgütsel savaşım deneyimlerine de sahiptiler.

İşte bu gerekçe ile, sayıları 20'ye yaklaşan meslek odaları ve birliklerinin, demokratik kitle örgütlerinin genel merkez yönetimleri, *Sendikal Dayanışma Hareketi*'nin üst kurulu olarak, Ankara'daki sendika girişiminin önce eğitim işkolunda yapılmasına ve girişimin ortaklaşa bir biçimde, başta Ankara'da olmak üzere tüm il ve ilçelerde şölenlerle desteklenmesine karar verdiler.

Tam da bu aşamada, beklenmeyen bir gelişme ile, EĞİT-DER Merkez Yönetim Kurulu'nda, sendikanın kimler tarafından, ne zaman, nerede ve kaç kişi ile kurulacağı konularında bir anlaşmazlık patlak verdi. Bunun sonucunda, sendika kurucusu olmak istemiyle EĞİT-DER Ankara Şubesi'ne başvuran 29 kişiden 6'sı, 23 kişiden ayrıldı. Tüm çabalara karşın bu bölünme giderilemedi ve 24 Mayıs 1990'da, 9 kişilik Merkez Yönetim Kurulu'ndan 4 kişinin yokluğunda 5 kişinin kararıyla Genel Başkan'ın, bu görevinden alınmasına dek uzanan olaylar yaşandı.

• *Tam da Sendikal Hareket Düzeyine Yükselirken...*

Ardından, 28 Mayıs 1990 günü, söz konusu 23 kişi EĞİTİM-İŞ Sendikası'nı kurdu. Eğitim-İş, 23 kişiden ayrılan 6 kişinin arkasında yer alan bir kısım EĞİT-DER'li tarafından onaylanmadı. EĞİT-DER'li eğitim emekçileri arasında, 31 Ağustos-1 Eylül 1990 tarihlerinde toplanan EĞİT-DER 2. Olağan Genel Kurulu'na değin uzanan sert tartışmalar yaşandı ve bu arada, biri 12 Mayıs 1990, öteki de 18 Ağustos 1990 tarihlerinde, yüksek gerilimli toplantılardan geçildi. Giderek EĞİT-DER'in,

EĞİTİM-İŞ'in kuruluşunu onaylamayan bölümünü oluşturan eğitim emekçileri, 13 Kasım 1990 günü, eğitim işkolunda ikinci bir sendika olarak EĞİT-SEN'i kurdular.

Böylelikle, girişim günü için yurt çapında hazırlanan destek şölenleri yapılamıyor, TÖDMF, TÖS ve TÖB-DER ekseninde sürüp gelen Türkiye demokratik öğretmen hareketi (İLK-SEN gerçeği ayrık tutulursa) tarihinde ilk kez yol ayrımına uğruyordu. Hem de ilk kez bileğinin gücüyle, kendi iç dinamikleriyle bir sendikal hareket düzeyine yükselirken...

Birtakım farklılıklara göre sürüp gelen soldaki bölünelere karşı yıllar sonra ancak şimdilerde atılabilen kimi somut adımlar, eğitim işkolunda daha EĞİT-DER kurulurken atılmış, çeşitli eğilimlerin örgütsel ve uyumlu birliğine örnek oluşturan örgütlenme, 1980 askersel darbesinden sonra ilk kez demokratik öğretmen hareketi alanında ve EĞİT-DER'de gerçekleşmişti. Sendika girişimi süreci yaşanırken şimdi artık kamu kesiminde herkesin çabası ve beklentisi, EĞİT-DER'in simgelediği bu birliğin öteki sendikal örgütlenmelere de taşınması ve taşınacağı yolundaydı ve EĞİT-DER, yalnız sendikal haklar için verdiği savaşımınla değil, bir de kendi içinde böylesine bir mozaik örneği oluşturduğundan, özellikle kamu kesimindeki örgütlü yaşam alanında belli bir saygınlık kazanmıştı.

Ancak yukarıda kısa bir özeti sunulan ve kamunun öteki kesimlerindeki sendikal örgütlenmelere de sıçramakta gecikmeyen bölünmenin doğurduğu toz duman arasında EĞİT-DER, iyi bir örnek ve ilgi odağı olmaktan çıktı. O denli ki, kamu kesiminin öteki işkollarına da sendika yolunun açılmasında EĞİT-DER'in ve eğitim emekçilerinin bütün bu olup bitenlere karşın önemli bir rol oynadıkları ve bir geleneksel öncülük görevinin yerine getirildiği gerçeği, EĞİT-DER'in kendi bağrından doğan iki sendika tarafından bile umursanmaz, anımsanmaz oldu.

Bu durum hiç kuşkusuz, EĞİT-DER'in "Sendikal Haklar Savaşımcsısı" kimliğini kazanmasında en çok emeği geçen EĞİTİM-İŞ ve EĞİT-SEN kurucularının kendilerine de haksızlık anlamına geliyordu. İleri yaşlarında yalnızca çalışan eğitim emekçilerinin sendikal hakları uğruna EĞİT-DER'i kuran ve bu savaşımında nice riski, mihneti ve özveriyi göğüsleyen emekli öğretmenlere, aynı özveriyi onlarla birlikte omuzlayan meslek dışına itilmiş genç arkadaşlarımıza da haksızlık anlamına geliyordu. Bu arada bilimsel, hukuksal birikimleri ve deneyimleriyle katkılarını esirgemeyen hukuk ve bilim insanları ve sendika uzmanları da bu haksızlıktan paylarını almışlardı. Ve bir de, eğitim emekçilerinin sendika girişimini ülke çapında topluca törenlerle, şöenlerle kutlamak üzere hazır bekleyen meslek kuruluşları ve tüm demokratik kitle örgütlerinin, onların o dönemdeki yönetici ve temsilcilerinin onca çabaları güme gitmişti.

Ama öyle de olsa, kamunun bütün işkollarında sendikasız kamu emekçileri, sendikalarını mısır patlatır gibi kurmaya başlamışlardı bile ve sendikal haklar savaşımının, EĞİT-DER'le, dernekle değil, artık sendikalarla yapılacağı bir sürece girilmişti...

EĞİT-DER'in bu çok kısa yaşam öyküsünü, EĞİT-SEN ve EĞİTİM-İŞ sendikalarının yaklaşık 5 yıllık bir aradan sonra birleşerek 23 Ocak 1995 tarihinde EĞİTİM-SEN'i yaratmalarından sonra dile getirmenin özel bir önemi ve anlamı olsa gerektir. Çünkü eğitim emekçileri böylelikle, onurlu bir ortak geçmişi (belki biraz üzülerek de olsa) anımsayacaklar, örgütsel birliği ya da bir toplumsal mozaigi yeniden yakaladıktan sonra bir daha asla yitirmemek üzere karşılıklı sabır ve hoşgörünün doruklarında ve savaşımın yine en ön saflarında grevli toplusözleşmeli sendikal yaşam için ve bu yaşamı da içeren demokratik bir Türkiye için nice engelleri aşacaklardır.

Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Şubat 1995.